

SYLWETKI

Przegląd Historyczno-Oświatowy
2020, nr 3–4
PL ISSN 0033-2178

JOANNA TRZASKALIK
ORCID: 0000-0001-6046-9351
Akademia Ignatianum
Kraków

(DOI: 10.17460/PHO_2020.3_4.09)

PIOTR KOWOLIK (1946–2020). IN MEMORIAM

Siódmego września 2020 roku zmarł doktor Piotr Kowolik, ceniony pedagog, nauczyciel akademicki i wychowawca wielu pokoleń uczniów i studentów.

Pochodził z tradycyjnej rodziny śląskiej. Ojciec Piotra Kowolika, Alojzy, był kolejarzem, pracował w przedsiębiorstwie Polskie Koleje Państwowe. Jego losy

związane były mocno z tym regionem Polski i jego historią. Jako młody człowiek wziął udział w III powstaniu śląskim. Podczas II wojny światowej został wywieziony do Niemiec na przymusowe roboty.

Etos Ślązaka, który wszczepił mu zapewne ojciec, Piotr zawsze nosił w sobie, czuł się Ślązakiem i był z tego dumny. Matka Piotra Kowolika, Anna z domu Rypińska, zajmowała się wychowywaniem synów (starszy brat Piotra Kowolika zmarł jako kilkuletnie dziecko) i prowadziła gospodarstwo domowe. Ze wspomnień Piotra Kowolika i jego przyjaciół wyłania się obraz kochającej rodziny, wspierającej go w jego marzeniach i dążeniach. Była to też

Źródło: Z archiwum rodziny Herman

Dr Piotr Kowolik (1946–2020)

rodzina niezwykle wymagająca i konsekwentna, ale przecież takie było wówczas wychowanie dzieci na Śląsku. Jak wspominał sam Piotr, w czasach, kiedy uczył się w Liceum Pedagogicznym w Pszczynie, nie do pomyslenia było, by spóźnił się do domu, a do szkoły i ze szkoły miał przecież daleko. Najpierw musiał się dostać z Katowic-Panewnik na dworzec kolejowy do Katowic-Ligoty, by stamtąd pociągiem przejechać do Pszczyny – a jak funkcjonowała kolej w tych czasach, wiedzą już tylko nieliczni (*Z rozmów Piotra Kowolika z Joanną Trzaskalik*). Rodzice dbali też o Jego tzw. dobre wychowanie, które w całym Jego życiu było widoczne i co wiele osób podkreśla, opisując Piotra Kowolika. Był zawsze niezwykle kulturalny, grzeczny, a przy tym skromny. Po śmierci ojca przez wiele lat opiekował się ciężko chorą matką.

Jego rozwój jako badacza i nauczyciela akademickiego był niezwykle ciekawy i zarazem nietypowy. Zanim rozpoczął bogatą działalność akademicką, przeszedł przez różne stanowiska w resorcie oświaty – był nauczycielem w szkole podstawowej, dyrektorem szkoły, wizytatorem. Ta droga awansu zawodowego i zdobyte doświadczenia bardzo mocno zaznaczyły się w jego działalności naukowej. Piotr Kowolik był postacią wielowymiarową. Mocno wpisał się w pamięć wielu osób, które wiedziały o nim tyle, ile sam chciał im o sobie powiedzieć. I tak jak nie mówił o swojej pracy naukowej, tak też niewiele rozmawiał o swoim życiu prywatnym. Dopiero wspomnienia różnych osób dopełniają obrazu śp. Piotra Kowolika. To, co powtarza się w tych wspomnieniach, to Jego ogromna skromność, pracowitość i konsekwencja w działaniu. W pięknych słowach ujął to w mowie pożegnalnej odczytanej 15 września 2010 na mszy świętej rektor Górnośląskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Kardynała Augusta Hlonda dr Mirosław Wójcik [...] *zachowam Cię w sercu nade wszystko jako przyjaciela, człowieka niezwykle skromnego i cichego, którego potrzeba bycia pośród nas i życia z nami wyrażała się nade wszystko w rzetelnej codziennej pracy i bezwarunkowym zaangażowaniu w to, w czego sens wierzyłeś. Rzadko białeś brawo, jak i nigdy braw nie oczekiwałeś. Nigdy też nie eksponowałeś własnego dzieła, a stawało się ono wspólnym dobrem jedynie wówczas, gdy inni je dostrzegli. Cierpliwość zatem, skromność i ta cisza w Tobie i wokół Ciebie zawsze będą wartościami, które nam wraz z pamięcią o Tobie pozostaną. To niby zwyczajne, a jednak nadzwyczajne we współczesnym świecie, w którym pogoń za sukcesem odbiera szlachetność czynom. Zawsze imponowała mi Twoja stałość w tym, w czym wiarę pokładałeś i komu oraz czemu ufałeś. Zmiany wokół Ciebie i w Twojej, jak i naszej pracy zawodowej, nigdy nie pozwoliły Ci porzucić tej bardzo osobistej wiary w dobro człowieka i sens pracy. Pozostałeś wierny tej rzeczywistości, jaka Cię wykreowała i nie podążałeś za modą, wrzaskiem i poprawnością (*Mowa pożegnalna rektora Górnośląskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej...*).*

Piotr Kowolik związany był z Katowicami, gdzie urodził się 6 września 1946 roku w domu przy ulicy Wilhelma Rogosza. Po ukończeniu Szkoły Podstawowej nr 9 im. Jana Brzechwy podjął naukę w Liceum Pedagogicznym im. Powstańców Śląskich w Pszczynie. Pierwszą pracę jako nauczyciel rozpoczął

16 sierpnia 1966 (w wieku 20 lat) w szkole, do której wcześniej uczęszczał. Pracę tę przerwało powołanie do wojska. Służbę wojskową rozpoczął w Ośrodku Szkolenia Oficerów Politycznych w Łodzi, gdzie ukończył Kurs Pomocników Kierowników Klubów Batalionowych, a w wypisie przedmiotów, które ów kurs obejmował, znajdowały się takie, które dotyczyły pracy kulturalnej, oświatowej i artystycznej. Następnie został przeniesiony do jednostki wojskowej w Rzeszowie na stanowisko bibliotekarza jednostki. W trakcie służby wojskowej został członkiem Towarzystwa Wiedzy Powszechnej i w roku 1967/68 ukończył Uniwersytet Powszechny, który w wymiarze 124 godzin obejmował historię, pedagogikę i literaturę polską (Herman, 2000, s. 259–263). Jeśli przyrzeć się temu okresowi w życiu Piotra Kowolika, to już wówczas można dostrzec jego konsekwencję i determinację w dążeniu do zostania pedagogiem. Służbę wojskową ukończył 18 kwietnia 1969 roku i natychmiast zgłosił się do Szkoły Podstawowej nr 9 – tej, w której wcześniej uczył – by podjąć obowiązki wychowawcy trzeciej klasy. Jednocześnie z pracą w szkole rozpoczął w systemie zaocznym dla pracujących naukę w Studium Nauczycielskim w Katowicach na kierunku zajęcia praktyczno-techniczne i wychowanie plastyczne (1969–1971). Po napisaniu pracy dyplomowej pt. *Metale kolorowe i ich wykorzystanie na lekcjach zajęć praktyczno-technicznych w klasach V–VII* i złożeniu egzaminu otrzymał dyplom Studium Nauczycielskiego (Herman, 2000).

W dniu 22 kwietnia 1971 roku złożył egzamin kwalifikacyjny z zakresu metodyki nauczania początkowego, pedagogiki, psychologii, bhp przed Komisją Egzaminacyjną dla Egzaminów Kwalifikacyjnych Nauczycieli przy Inspektoracie Oświaty w Katowicach.

W roku 1977 podjął studia w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach na Wydziale Pedagogiki i Psychologii, na kierunku pedagogika opiekuńczo-wychowawcza, które ukończył w 1981 roku. Tytuł magistra otrzymał na podstawie pracy realizowanej pod naukową opieką prof. dr hab. Danuty Dryndowej, zatytułowanej *Nadzór pedagogiczny w województwie śląskim w latach 1922–1939 i jego uwarunkowania*. W roku akademickim 1984/85 ukończył w Uniwersytecie Śląskim podyplomowe studia w zakresie organizacji i zarządzania szkolnictwem (Herman, 2000).

Kolejne szczeble wykształcenia zdobywał, będąc czynnym nauczycielem. Od 1 sierpnia 1975 do 1 października 1981 roku był dyrektorem Szkoły Podstawowej nr 9 w Katowicach. Miał zaledwie 29 lat, kiedy powołano Go na to odpowiedzialne stanowisko. W szkole prowadził m.in. Szkolne Koło Krajoznawczo-Turystyczne, organizował też dla uczniów klas V–VIII liczne wyjazdy, rajdy i zloty. W sumie 15-letni okres pracy w szkole był niezwykle ważny, miał ogromny wpływ na Jego późniejszą działalność naukową.

Pierwszego października 1981 roku Piotr Kowolik podjął pracę w katowickim Wydziale Oświaty. Został wówczas wizytatorem nadzorującym działalność pedagogiczną w szkołach i organizował wdrażanie reformy oświatowej na terenie miasta wojewódzkiego. Z dniem 1 listopada 1982 roku został zatrudniony

w Uniwersytecie Śląskim na stanowisku wykładowcy w Katedrze Pedagogiki Przedszkolnej i Nauczania Początkowego, kierowanej przez prof. dr. hab. Henryka Moroza. Wówczas rozpoczął się akademicki etap w życiu Piotra Kowolika, który trwał nieprzerwanie do lutego 2020 roku, kiedy to definitywnie zdecydował się przejść na emeryturę.

Źródło: Z archiwum rodziny Herman

Nadanie tytułu doktora

W Uniwersytecie Śląskim pracował do 2006 roku, najpierw jako wykładowca, a potem na stanowisku adiunkta. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki uzyskał 17 czerwca 1993 roku na Wydziale Filologiczno-Historycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Powstańców Śląskich w Opolu na podstawie dysertacji pt. *Czytelnictwo nauczycieli klas początkowych w zakresie literatury pedagogicznej i jej uwarunkowania*. Promotorem pracy był prof. dr hab. Włodzimierz Goriszowski (wówczas dziekan Wydziału Zamiejscowego w Piotrkowie Trybunalskim Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach), recenzentami zaś: prof. dr hab. Antoni Smołański z Opoli i dr hab. Lucjan Olszewski, profesor Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach.

Piotr Kowolik współpracował z Instytutem Pedagogiki Wyższej Szkoły Pedagogicznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie z siedzibą w Katowicach (1994–1995). Brał udział w tworzeniu tego Instytutu i piastował

w nim funkcję wicedyrektora. W 1996 roku podjął też pracę w Górnośląskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej im. Kardynała Augusta Hlonda w Mysłowicach, najpierw na stanowisku adiunkta, a potem docenta. Od 2016 roku niemal do ostatnich miesięcy swojego życia związany był również z Wydziałem Zamiejscowym Nauk Humanistycznych i Społecznych w Mysłowicach Akademii Ignatianum w Krakowie, przekształconym w 2019 roku w filię tej krakowskiej uczelni (*Materiały biograficzne...*).

Jeśli przyjrzeć się drodze zawodowej śp. Piotra Kowolika, widać wyraźnie Jego świadome wybory. Pedagogika stanowiła istotę jego działań i wokół niej obracał się Jego świat, Jego życie. Nawet służbę wojskową wykorzystał, by rozwijać swą pasję i przygotowywać się do zawodu pedagoga. Prof. dr hab. Eugenia Iwona Laska we wspomnieniach o Piotrze Kowoliku zwróciła uwagę na tę Jego świadomie określoną drogę życiową i naukową, stwierdzając, że *Jego prace naukowe były świadomym wyborem życiowym (Ze wspomnień prof. dr hab. Iwony Laski...)*. Podobne słowa o Piotrze Kowoliku wypowiedziała prof. dr hab. Krystyna Duraj-Nowakowa, pisząc: *Szanuję Jego uparte i systematyczne, pracowite i skuteczne działania w toku samokształcenia i studiów, pielęgnowanie doświadczeń praktycznych z czasów pracy w szkolnictwie podstawowym i w nadzorze oświatą, od których chlubnie wychodząc, aplikował te nagromadzone umiejętności i znajomość placówek, na warsztat pracy nauczyciela akademickiego (Ze wspomnień pani prof. dr hab. Krystyny Duraj-Nowakowej...)*.

Pierwszy artykuł pt. *W trosce o właściwy wybór zawodu* opublikował w 1980 roku (Kowolik, 1980, s. 14–15). Ostatnia publikacja naukowa, przygotowana przez Niego we współpracy z prof. Krystyną Duraj-Nowakową, nosi tytuł *Doc. dr Henryk Gąsior – myśli, działalność nauczycielska i pedagogiczna (w trzecią rocznicę śmierci)* – obecnie w druku.

Dorobek naukowy dr. Piotra Kowolika jest imponujący. Bibliografia jego prac obejmuje wiele pozycji. Jest współautorem bądź autorem szeregu prac, zwartych artykułów naukowych, dydaktycznych i metodycznych. Opracował też znaczną liczbę zasługujących na uwagę biogramów w słownikach, leksykonach i encyklopediach (Bobrowska-Nowak, Drynda, 1998; Czarnecki, Pietrulewicz, 2010; Czarnecki, 2009; *Encyklopedia pedagogiczna...*; Czarnecki, Pietrulewicz, Kowolik, 2017; Waloszek). Główne Jego zainteresowania naukowo-badawcze koncentrowały się wokół problemów czytelnictwa, organizacji i kierowania oświatą, wychowania przez sztukę i dla sztuki oraz edukacji wczesnoszkolnej i szkolnej.

Na początku działalności zawodowej i naukowej widać było jego zainteresowanie czytelnictwem. Pokłosem tych dociekań badawczych były następujące publikacje: *Uwarunkowania czytelnictwa nauczycieli w zakresie literatury pedagogicznej* (Goriszowski, Kowolik, 1991), *Uwarunkowania literackich i czytelniczych upodobań dzieci klas początkowych (szkic teoretyczno-metodologiczny)* (Goriszowski, Kowolik, 1991) oraz wydana w 1994 roku książka *Czytelnictwo nauczycieli w zakresie literatury pedagogicznej i jego uwarunkowania* (Kowolik, 1994). Wśród opublikowanych przez Niego autorskich i wieloautorskich

monografii znajdują się również poświęcone edukacji wczesnoszkolnej i szkolnej, m.in.: *Organizacja i planowanie pracy dydaktyczno-wychowawczej w klasach początkowych* (Kowolik, 1992), *Szkoła polska u progu nadchodzącego wieku* (Kowolik (red.), 1999), *W kręgu edukacji przedszkolnej i szkolnej* (Barczyk, Kowolik, 2012). Ostatnie lata swojej działalności naukowej poświęcił problematyce profesjologicznej, czego wyrazem są publikacje wieloautorskie, np.: *Nowy leksykon profesjologiczny* (Czarnecki, Pietrulewicz, Kowolik, 2017) czy wydana dwa lata temu *Twórcza aktywność profesjologiczna i profesjonalna seniorów polskich* (Czarnecki, Kowolik, Tomaszewska, 2018).

W dorobku Piotra Kowolika znajdują się też artykuły wspomnieniowe o wielu wybitnych pedagogach, pierwszy z nich był o Marianie Falskim (Kowolik, 1985, s. 238–240). Napisał również artykuły m.in. o prof. Aleksandrze Kamińskim (Kowolik, 1990, s. 118–122), prof. Józefie Pieterze (Kowolik, 2004), prof. Mieczysławie F. Pęcherskim (Kowolik, 2007). Publikacje te stanowiły istotną część pracy naukowej, stanowiąc wyraz wielkiego szacunku autora dla opisywanych osób.

Ta część jego działalności pisarskiej była szczególnie doceniana w środowisku akademickim. Doktor hab. Elżbieta Górnikowska-Zwolak, profesor Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, w przeszłości pracująca razem z Piotrem Kowolikiem w Górnośląskiej WSP, w swym liście do Niego napisała: [...] *cenię osoby, które mają wolę utrwalania w pamięci tych, którzy nam towarzyszyli na naszej zawodowej drodze i niejednokrotnie wiele dla nas znaczyli. To ważne i potrzebne, aby przypominać te osoby i przybliżać je młodszemu pokoleniu. Ważne nie tylko dla rodziny i najbliższych, ale właśnie dla młodego pokolenia pedagogów, żeby pokazać ciągłość naszej pracy, twórczości [...] Ty, Piotrze, zawsze pielęgnowałeś pamięć odchodzących. To właśnie buduje ducha wspólnoty i kulturę bycia we wspólnocie zawodowej (Kopia listu przesłanego do Piotra Kowolika...).*

Piotr Kowolik brał udział także w licznych badaniach statutowych, m.in.: pracach zespołu Katedry Wychowania Przedszkolnego i Nauczania Początkowego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w ramach ogólnopolskich badań pt. *Stan nauczania początkowego i wychowania przedszkolnego w Polsce*, koordynowanych przez prof. M. Cackowską z UMCS w Lublinie w latach 1987–1989. Z kolei w latach 1986–1990 uczestniczył w badaniach grupy tematycznej *Czynniki kształtujące recepcję literatury pedagogicznej wśród nauczycieli*, realizowanych przez Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Kielcach i Ministerstwo Oświaty i Wychowania, zakończonych publikacją pt. *Funkcje bibliotek szkolnych w kierowanym procesie czytelnictwa nauczycieli* (Kowolik wsp., 1991). Odbывał też zagraniczne staże naukowe w: Charles University in Prague (Czechy), Pädagogische Hochschule (Niemcy), Université de Provence (Francja), Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre (Słowacja) (*Materiały biograficzne...*).

Był członkiem komitetów redakcyjnych czasopism naukowych, takich jak: „Życie Szkoły”, Warszawa (1980–1984); „Biuletyn Pedagogiczny”, Katowice (1985–1988); „Nauczyciel i Szkoła”, Mysłowice (1996–2019). Ostatnie z wymienionych

czasopism naukowych było dla niego niezwykle ważne. W 1996 roku, w chwili rozpoczęcia pracy w Górnośląskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej im. Kardynała Augusta Hlonda w Mysłowicach¹, został powołany na stanowisko redaktora naczelnego tego kwartalnika. Praca redaktorska Piotra Kowolika była doceniana przez środowisko pedagogiczne i władze GWSP, co znalazło potwierdzenie w słowach dr. Mirosława Wójcika: *Twoje kompetencje merytoryczne, językowe i redakcyjne pozwoliły na promowanie pedagogiki i humanistyki w znakomitym periodyku „Nauczyciel i Szkoła”, którego tytuł na zawsze związany będzie z Twoją Osobą jako faktycznego jego twórcy i redaktora naczelnego (Mowa pożegnalna rektora Górnośląskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej...).*

Źródło: z archiwum rodziny Herman

Wycieczka z rodziną państwa Hermanów, pierwszy z prawej Piotr Kowolik

W trakcie swojej pracy akademickiej wypromował ponad 300 magistrów pedagogiki. Pod jego kierownictwem powstało też wiele prac licencjackich.

Dr Piotr Kowolik nie miał rodziny, nie był jednak samotny. Miał rodzinę z... wyboru. W 1969 roku zaprzyjaźnił się z państwem Kazimierzem i Dorotą Hermanami i trzeba powiedzieć, że to właśnie oni stanowili jego rodzinę. Ta przyjaźń trwała do końca Jego dni. Tak się losy potoczyły, że został włączony do tej rodziny i po śmierci mamy spędzał z nimi wszystkie święta, wspólnie obchodzili

¹ Od 2017 roku wydawcą czasopisma był Wydział Zamiejscowy Nauk Humanistycznych i Społecznych w Mysłowicach Akademii Ignatianum w Krakowie, redaktorem naczelnym został prof. nadzw. AIK dr hab. Witold Chmielewski, a dr Piotr Kowolik pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego.

różne uroczystości rodzinne – zarówno Państwa Hermanów, jak i Piotra. Kiedy już po śmierci Piotra rozmawiałam z Dorotą Herman, mówiłyśmy o różnych kolejach losu, które splatają ze sobą ludzi, dowiedziałam się, jak ważną rolę pełnił w tej rodzinie Piotr, był integralną jej częścią i wniósł do niej część siebie, swojej kultury i wrażliwości. Jak powiedziała moja rozmówczyni – to było ich szczęście spotkać takiego człowieka. Piotr Kowolik odnalazł się w tej rodzinie, służył jej radą i pomocą (*Materiały biograficzne...*).

Grono przyjaciół Piotra Kowolika nie było duże. Niezwykle ważną dla niego osobą był prof. dr hab. Włodzimierz Goriszowski, o którym Piotr wyrażał się z wielkim szacunkiem. Profesor był inspiratorem i współautorem wielu Jego prac naukowych. Początkowo łączyła ich relacja: mistrz – uczeń, która stopniowo przerodziła się w długoletnią przyjaźń. Profesor Goriszowski twierdził, że *Piotr to wspaniały człowiek, pracowity, odpowiedzialny, życzliwy* (*Ze wspomnień prof. zw. dr hab. Eugenii Iwony Laski...*). Sam profesor we wspomnieniowej książce o swoim życiu wspominał również w ciepłych słowach o Piotrze Kowoliku (Goriszowski, 2000, s. 123).

Do grona poznanych osób bliskich Piotrowi Kowolikowi należy także prof. dr hab. Krystyna Duraj-Nowakowa, która tak wspomina początki ich znajomości: *Z Doc. Dr. Piotrem Kowolikiem poznaliśmy się równo 30 lat temu (1990) podczas – jak przystało na młodszych wówczas naukowców – na konferencji w Piotrkowie Trybunalskim, gdzie kielecka filia macierzystej uczelni WSP w Kielcach zorganizowała ogólnopolskie obrady na tematy dydaktyczno-pedeutologiczne pod kierunkiem naukowym Pana – ówczesnego – Doc. Dr. hab. Włodzimierza Lecha Goriszowskiego, naszego... wspólnego (sic!) nauczyciela akademickiego z Uniwersytetu Śląskiego [...] (Ze wspomnień prof. zw. dr hab. Krystyny Duraj-Nowakowej...)*. Do jego przyjaciół należeli również prof. dr hab. Kazimierz Czarnecki i nieżyjący już dr hab. prof. AŚ Michał Pindera oraz liczne grono pracowników Górnośląskiej WSP w Mysłowicach, a wśród nich: rektor dr Mirosław Wójcik, prof. dr hab. Eugenia Iwona Laska, prof. nadzw. dr hab. Piotr Paweł Barczyk, prof. nadzw. dr hab. Elżbieta Górnikowska-Zwolak, dr Angelika Barczyk-Nessel, dr Sonia Kędziora, dr Gabriela Paprotna, dr Jan Łysek, mgr Henryk Dudek, mgr Lidia Pośpiech i pisząca te słowa. Ceniony był wysoko przez władze Wydziału Zamiejscowego Nauk Humanistycznych i Społecznych w Mysłowicach AIK w Krakowie, a zwłaszcza ojców dziekanów: dr. hab. Wacława Królikowskiego SJ i dr. Krzysztofa Homę SJ (*Materiały biograficzne...*).

Piotr Kowolik miał w sobie wiele życzliwości dla innych, myślał o drugim człowieku i to w wielu wymiarach – naukowym i w prozaicznych, codziennych sprawach. Prof. Krystyna Duraj-Nowakowa napisała: *Cenię w Piotrze nie tylko wierność w koleżeństwie, co bardzo cenne, kulturę rozmów i dyskusji, takt sporów i wrażliwość, ale i pomocowe podawanie ręki moim uczniom i współpracownikom oraz mnie samej w potrzebach ‘roztomaitych’, jak to mówimy po śląsku [...] (Ze wspomnień prof. zw. dr hab. Krystyny Duraj-Nowakowej...)*. Do tych wspomnień dołącza się również dr Gabriela Paprotna słowami: *Ujmująca była*

Jego pamięć, gdy z różnych konferencji naukowych przywoził mi nowości wydawnicze z zakresu pedagogiki przedszkolnej i pedeutologii, które to obszary stanowiły centrum moich zainteresowań naukowych (Ze wspomnień dr Gabrieli Paprotnej...).

Jego ogromną życzliwość i zainteresowanie drugim człowiekiem podkreśla też mgr Lidia Pośpiech, obecnie członek kadry kierowniczej Śląskiego Kuratorium Oświaty: *Wielokrotnie w rozmowach telefonicznych dopytywał o moje sprawy, pracę, rodzinę, mojego syna. Śledził i cieszył się małymi i większymi sukcesami. Umówiliśmy się w lipcu do restauracji „Tatiana” na obiad, aby uczcić mój awans. Zaraz po wakacjach mieliśmy się spotkać. Znajomość Piotra Kowolika z Lidią Pośpiech rozpoczęła się w 2005 roku. Pisze ona: Pozналиśmy się na uczelni, Górnośląskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej imienia Kardynała Augusta Hlonda w Mysłowicach. Już wtedy wiedziałam, że spotkałam kogoś niezwykłego. Pracowałam jako specjalista ds. naukowo-technicznych, następnie jako kierownik sekretariatu nauki oraz sekretarz wydawnictwa, a także sekretarz Redakcji czasopism, w tym czasopisma „Nauczyciel i Szkoła”. Współpracowaliśmy z Panem Piotrem z autorami, recenzentami i drukarniami. Nasza współpraca była bardzo konstruktywna. Zachowywał niezbędny w tej pracy dystans, ale nigdy nie rezygnując z rzetelności i uczciwości. Darzyliśmy się szczerą przyjaźnią. Nawet kiedy w 2014 r. zakończyłam współpracę z uczelnią, nasz kontakt się nie urwał, dalej współpracowaliśmy, choć w innym wymiarze (Ze wspomnień Lidii Pośpiech...).* Znana była niechęć Piotra do nowych technologii. To właśnie Lidia pomagała mu w obsłudze komputera i internetu, w przygotowywaniu do druku różnych materiałów.

To myślenie o innych i ogromna wrażliwość przejawiały się też w mało znanych jego działaniach. Uczestniczył w „adopcji na odległość”, za sprawą której, wraz z braćmi i ojcami klasztoru Franciszkanów w Panewnikach, wspierał edukację dzieci z Afryki. Tę sprawę poznaliśmy dzięki opowieściom Piotra, przynosił nam też corocznie kalendarzyki propagujące tę akcję. Wspomagał też swoimi datkami Fundację „Dr Clown”. W 2011 roku został uhonorowany tytułem: Ambasador Fundacji „Dr Clown”.

Niektóre jego działania były wręcz zaskakujące, ale też pokazują Piotra Kowolika jako niezwykłego człowieka, zainteresowanego innymi ludźmi. Reagował na fakty, które wzbudzały w Nim oburzenie. Zauważywszy trudności komunikacyjne osób dojeżdżających z dworca kolejowego w Katowicach-Ligocie do Panewnik i Rudy Śląskiej, swoimi pismami kierowanymi do Urzędu Miasta spowodował zmianę lokalizacji przystanku autobusu linii 13, o czym zostałam poinformowana przez Piotra (*Ze wspomnień Joanny Trzaskalik*).

Moja znajomość z Piotrem Kowolikiem datuje się od 1985 roku, kiedy rozpoczęłam pracę w Uniwersytecie Śląskim w Katedrze Pedagogiki Przeszkolnej i Wczesnoszkolnej. Potem była praca w Górnośląskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej im. Kardynała Augusta Hlonda w Mysłowicach, którą oboje podjęliśmy w 1996 roku. Połączyły nas mocno wspólne podróże, najpierw

do Katowic na Uniwersytet, a potem samochodem do Mysłowic, bo oboje mieszkaliśmy na granicy dwóch katowickich dzielnic Panewnik i Ligoty, i to bardzo blisko siebie. Był to czas na rozmowy, rozważania. Przełamywanie barier trochę trwało, ponieważ Piotr, znany z pewnej skrytości, potrzebował czasu, by od tematów oficjalnych przejść na bardziej osobiste. To w czasie tych podróży dowiedziałam się o Jego rodzinie, przyjaźniach i niektórych nurtujących Go problemach oraz o zainteresowaniach i pasjach. Bardzo ceniłam sobie te rozmowy. Piotr był bardzo wnikliwym słuchaczem. Dał się poznać jako przyjaciel i osoba wspierająca mnie w rozwoju naukowym. Bardzo ważne i cenne były jego uwagi, kiedy przygotowywałam swoją pracę doktorską, czy później, podczas pisania artykułów naukowych. Mimo różnych naszych zainteresowań naukowo-badawczych zawsze znajdował czas na rozmowę i dyskusję, jeśli tylko była mi potrzebna. Za to wsparcie jestem mu ogromnie wdzięczna. Dziękuję za przyjaźń zawodową. Będzie mi brakowało słów, które wypowiadał, wsiadając do samochodu: *Joanno, i co nowego?*

Pozostawiony przez dr. Piotra Kowolika wyjątkowo bogaty dorobek naukowy świadczy o Jego ogromnej pracowitości, niezwyklej konsekwencji, a przede wszystkim o jego pasji, która towarzyszyła mu przez całe życie zawodowe i naukowe, a którą była pedagogika.

Za swoją owocną pracę był wielokrotnie odznaczany, nagradzany i wyróżniany, otrzymał m.in.: Nagrodę Ministra Oświaty i Wychowania (1975), Złoty

Źródło: z archiwum rodziny Herman

Wręczenie Odznaki Zasłużonego Pracownika Górnośląskiej WSP w Mysłowicach

Krzyż Zasługi (1987), Nagrody J. M. Rektora Uniwersytetu Śląskiego (1981, 1991, 1994, 1996), Srebrną Odznakę za Zasługi dla Uniwersytetu Śląskiego (2001), Medal Komisji Edukacji Narodowej (2002), Odznakę Zasłużonego Pracownika Górnośląskiej WSP w Mysłowicach z nr. 22 (2010), Medal Polskiego Stowarzyszenia Nauczycieli Twórczych (2015) (*Materiały biograficzne...*).

BIBLIOGRAFIA

Barczyk P. P., Kowolik P. (red.) (2012), *W kręgu edukacji przedszkolnej i szkolnej*, Mysłowice: Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna.

Bobrowska-Nowak W., Drynda D. (red.) (1998), *Słownik pedagogów polskich*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Czarnecki K., Kowolik P., Tomaszewska W. (2018), *Twórcza aktywność profesyjologiczna i profesjonalna seniorów polskich*, Sosnowiec: Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu, Polskie Towarzystwo Profesjologiczne w Zielonej Górze – Oddział Śląsko-Dąbrowski w Katowicach.

Czarnecki K., Pietrulewicz B., Kowolik P. (2017), *Nowy leksykon profesjologiczny*, Sosnowiec: Oficyna Wydawnicza „Humanitas”.

Czarnecki K. M. (red.) (2009), *Nowy leksykon metodologiczny*, Sosnowiec: Oficyna Wydawnicza „Humanitas”.

Czarnecki K. M., Pietrulewicz B. (red.) (2010), *Leksykon profesjologiczny*, Sosnowiec: Oficyna Wydawnicza „Humanitas”.

Goriszowski W., Kowolik P. (1991), *Uwarunkowania czytelnictwa nauczycieli w zakresie literatury pedagogicznej*, Warszawa: CDN.

Goriszowski W. (2000), *Te lata, miesiące, dni (Wspomnienia z minionego czasu)*, wydanie II uzupełnione i poprawione, Piotrków Trybunalski: WSP Piotrków Trybunalski.

Goriszowski W., Kowolik P. (1992), *Uwarunkowania literackich i czytelniczych upodobań dzieci klas początkowych (szkic teoretyczno-metodologiczny)*, Kielce: WSP.

Herman D. (2000), *Dr Piotr Kowolik: pedagog, nauczyciel akademicki i wychowawca*, „Nauczyciel i Szkoła” 2 (9).

Kopia listu przesłanego do Piotra Kowolika przez prof. dr hab. Elżbietę Górnikowską-Zwolak (w posiadaniu autorki).

Kowolik P. (1980), *W trosce o właściwy wybór zawodu*, „Wychowanie Obywatelskie” nr 6.

Kowolik P. (1985), *W dziesiątą rocznicę śmierci Mariana Falskiego*, „Chowanna” nr 2–3.

Kowolik P. (1990), *Profesor Aleksander Kamiński – teoria i praktyka pedagogiczna*, „Chowanna” nr 1.

Kowolik P., Goriszowski W. (1991), *Funkcje bibliotek szkolnych w kierowanym procesie czytelnictwa nauczycieli*, Kielce: WSP.

Kowolik P. (1992), *Organizacja i planowanie pracy dydaktyczno-wychowawczej w klasach początkowych*, Katowice: Uniwersytet Śląski.

Kowolik P. (1994), *Czytelnictwo nauczycieli w zakresie literatury pedagogicznej i jego uwarunkowania*, Katowice: Instytut Kształcenia Nauczycieli – ODN.

Kowolik P. (2004), *Józef Pieter (1904–1989), psycholog, pedagog, filozof (szkic biograficzny – w 100-tną rocznicę urodzin)*, „Nauczyciel i Szkoła” nr 1–2.

Kowolik P. (2007), *Mieczysław F. Pęcherski (1908–1986) – pedagog, polityk oświatowy, specjalista z zakresu organizacji szkolnictwa*, w: L. Pawelski (red.), *Wychowanie w zreformowanej szkole. Kierunki rozwoju*, Szczecinek: Wydawnictwo PSNT.

Kowolik P. (red.) (1999), *Szkoła polska u progu nadchodzącego wieku*, Kraków: Impuls.

Materiały biograficzne Piotra Kowolika (w posiadaniu autorki).

Mowa pożegnalna rektora Górnośląskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Kardynała Augusta Hlonda dr. Mirosława Wójcika (w posiadaniu autorki).

Pilch T. (red.) (2006–2009), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „ŻAK”.

Waloszek D. (red.), *Encyklopedia dzieciństwa*, http://encyklopediadziecinstwa.pl/index.php/Main_Page (dostęp: 28.11.2020).

Z rozmów Piotra Kowolika z Joanną Trzaskalik.

Ze wspomnień dr Gabrieli Paprotnej z 19 września 2020 r. (w posiadaniu autorki).

Ze wspomnień Joanny Trzaskalik.

Ze wspomnień Lidii Pośpiech z 23 września 2020 r. (w posiadaniu autorki).

Ze wspomnień pani prof. dr hab. Krystyny Duraj-Nowakowej nadesłanych dnia 19 września 2020 r. (w posiadaniu autorki).

Ze wspomnień prof. dr hab. Iwony Laski z 21.09.2020 r. (w posiadaniu autorki).

Piotr Kowolik (1946–2020). In memoriam

Summary

Aim: Presentation of life achievements and moral values of Piotr Kowolik, PhD.

Methods: An analysis of source materials.

Results: Presentation of biography and life achievements of Piotr Kowolik. His career in education and his career at Silesian University. His values in various aspects of life.

Conclusions: Piotr Kowolik is an author of many scientific, didactic, methodical articles and over 250 scientific reviews. He wrote many biographies and articles about outstanding Polish educators. He has influenced many generations of youth.

Keywords: Piotr Kowolik, educator, researcher, editor of a magazine.